

DE (BLIJDE) INTREDE VAN CHRISTOPHE VEKEMAN IN ZIJN EIGEN WERK

Van Ronald Gipharts roman *Giph* (1993) is me altijd de volgende passage bijgebleven:

Bioloog Maarten 't Hart schrijft boeken over biologen die Maarten ('t Hart) heten, die onderzoek doen dat Maarten 't Hart zelf ook heeft gedaan, die wonen in steden waar Maarten 't Hart zelf ook heeft gewoond; maar laat niemand beweren dat die Maartens gewoon Maarten zelf zijn, want dat mag niet. Idem dito Jeroen Brouwers.

Christophe Vekeman confronteert de lezer in zijn recentste werk vaak met hetzelfde probleem. Neem nu de roman *Hotel Rozenstok* (2015). Christophe Vekeman voert een Christophe Vekeman geheten personage op, een in Gent woonachtige romanschrijver met een voorliefde voor country-and-westernmuziek die zich de gewoonte heeft aangemeten ook binnenshuis een cowboyhoed te dragen. Kortom: een romanpersonage waarin toch wel enige trekken van zijn schepper zijn te onderscheiden. Een personage "Vekeman" dat, opvallend genoeg, bij gebrek aan erkenning de pen wil opbergen en op zijn veertigste op zoek moet naar, tja, "een echte job".

Wie denkt dat Vekeman het meent met dat stoppen, is natuurlijk bij de neus genomen. Sinds ik in 2014 voor *Ons Erfdeel* Vekemans oeuvre tot dan toe besprak,¹ heeft de Gentenaar hoegenaamd niet stilgezeten: *Hotel Rozenstok*, de "biografie" *Johnny Paycheck*, de novelle *Gezellig is anders* en de dichtbundel *Dit is geen slaapkamer meer nu* verschenen in een tijdspanne van ruwweg anderhalf jaar. Inmiddels kreeg Vekeman de prozaprijs van de provincie Oost-Vlaanderen voor *Hotel Rozenstok* en hoewel blockbusterachtig verkoopsucces hem nog niet te beurt is gevallen, is hij op zijn eigen manier toch uitgegroeid tot een vaste waarde in het letterenleven van de Lage Landen.

Dat Christophe Vekeman een roman schrijft over de met schrijven gestopte romancier Christophe Vekeman is op zich een geslaagde grap. Maar

Hotel Rozenstok is vooral een oefening in existentiële onzekerheid. Het personage van de uitgebluste schrijver kwamen we al eens tegen in Sebastiaan Krops, de hoofdfiguur in *Een borrel met Barry* (2005). Deze keer heeft Vekeman het dichter bij huis gezocht. Het relaas van "Vekeman" wordt met veel minder ironie en onthechting gebracht dan dat van de getergde Krops, al mogen we ons niet verkijken op de zogezegd autobiografische premisse. Vekeman hééft aan stoppen gedacht, gaf hij bij de voorstelling van de roman toe, maar dat gevoel week even snel als het gekomen was. *Hotel Rozenstok* bouwt verder op dat korte, persoonlijke crisismoment. Het is een procedé waarvan Vekeman zich in het verleden wel vaker bediende, maar de – schijnbare – vereenzelviging tussen auteur en ik-figuur was nooit eerder zo sterk.

Achter Vekemans tragikomische beschrijvingen van de pogingen die zijn schlemielige hoofdpersonage onderneemt om een "echte" job te vinden, gaat ook maatschappijkritiek schuil. Dat komt nog het meest tot uiting in een tenenkrullend pijnlijke scène waarin "Vekeman" voor het eerst in zijn leven de martelgang ondergaat van een hedendaags sollicitatiegesprek. Wie de de human-resourcesindustrie kent, weet dat zo'n gesprek een ingewikkelde pantomime is vol *make-believe* en ongeschreven codes waaraan de sollicitant zich dient te houden om aanspraak te kunnen maken op de job. Zijn jaren als literaire einzeltgänger hebben "Vekeman" echter totaal ongeschikt gemaakt voor zo'n beproeving. Geconfronteerd met een stugge, humorloze personeelschef die, *adding insult to injury*, nog nooit een letter van "Vekeman" gelezen heeft, rijdt het hoofdpersonage zijn toch al minieme kansen op de job finaal in de vernieling. Zijn grootste fout? Eerlijk proberen te antwoorden op de gestelde vragen, zonder duidelijk te weten wat de arbeidsmarkt van hem verwacht.

Nadat "Vekeman" volkomen lazarus zijn auto door de gevel van de burens heeft geboord, besluit hij

zich terug te trekken in het Nederlandse stadje L., om tijdens een zeventien dagen durende retraite in Hotel Rozenstok weer bij zinnen te komen. Vol goede moed, de cowboyhoed stevig op het hoofd geschroefd, vat de ex-schrijver zijn bezinning aan, maar eerst neemt hij nog een paar collega's (herkennen we daar Christophe Van Gerwey en Joost Vandecasteele?) in de zeik en werpt hij Tommy Wieringa een bloemetje toe. Van bezinning komt weinig in huis, zo blijkt al bij aankomst in het lugubere stofnest dat dit hotel is – al merkt “Vekeman” wel op dat Hotel Rozenstok een interessante romantitel zou kunnen opleveren. Wat volgt, doet aan de Kubrick-film *The Shining* denken: een schrijver met een stevig writer's block, zichzelf afzonderend in een griezelig hotel, worstelend met waanbeelden, afstevend op een hallucinante ontknoping. Waar na “Vekeman” de wil tot schrijven terugvindt. De ontknoping vraagt misschien wat veel *willing suspension of disbelief* van de lezer, maar qua spektakel is het wel raak. *Hotel Rozenstok* is een van de meest beklemmende boeken in Vekemans oeuvre.

Lezers kunnen de cowboyhoed het best nog wat steviger op het hoofd drukken voor *Johnny Paycheck* (2016). Ooit kon je Vekeman in het wild ook zonder dat attriboot aantreffen, maar die tijd ligt lang achter ons. Een klein decennium geleden deed de Stetson zijn intrede (een tijdlang zelfs gecomplementeerd met een heuse hoefijzersnor) en sindsdien is Vekemans country-and-westernliefde alleen maar crescendo gegaan. Het moet van wijlen Bobbejaan Schoepen geleden zijn dat het cowboyschap in Vlaanderen nog zo'n overtuigende ambassadeur heeft gekend. Cowboy spelen is ook een beetje cowboy worden, beseft Vekeman. Het zelf aangemeten cowboy-imago wordt zo een vorm van dandyisme. Die premisse helpt om wijs te worden uit Vekemans merkwaardigste boek tot nu toe.

Johnny Paycheck is luidens de ondertitel “een boek zoals je er nog nooit één gelezen hebt over een man van wie je nog nooit hebt gehoord”. Het is Vekemans eerste non-fictieoefening op de lange

Cowboy spelen is ook een beetje cowboy worden, beseft Vekeman. Die premisse helpt om wijs te worden uit Vekemans merkwaardigste boek tot nu toe, Johnny Paycheck

baan. *Johnny Paycheck* is ook de eerste biografie van de obscure countryzanger aan wie het boek zijn titel ontleent (1938-2005). Vekeman heeft het onwaarschijnlijke geluk dat ook in de VS nog niemand op het idee was gekomen om het turbulente bestaan van de outlaw-countryzanger in een boek te gieten. Paycheck is de ideale Vekeman-protagonist: een geboren klaploper met een bovengemiddelde gave om zijn eigen ruiten in te gooien, een eenling die maar weinig talent blijkt te hebben voor de dagtaak die het leven is. Johnny Paycheck was een buitenbeentje in het country-establishment, een zanger met meer talent voor *ambbras* dan voor de showbizz, een prachtige *loser*, een wildebras die Johnny Cash eruit laat zien als een koorknaap. Het soort figuur waarover *senior writers* van *Rolling Stone* dikke boeken schrijven met massa's archiefphoto's en tienduizend voetnoten. Zo'n boek is *Johnny Paycheck* niet geworden – al is het wel geïllustreerd met prachtig archiefmateriaal. In wezen is het ook geen boek *over* Johnny Paycheck. Vekeman heeft hem alleen gebruikt als aanknopingspunt om een boek over alles te schrijven. De schrijver laat zijn encyclopedische kennis over de country de vrije loop (in *Hotel Rozenstok* regende het ook al countryweetjes, maar daar moest ook nog een verhaal verteld worden) en waaiert vrijelijk alle andere richtingen uit. Zo duiken Joris-Karl Huysmans en Witold Gombrowicz op in de prairie en, warempel, een tienjarige Christophe Vekeman. Een eenzelvig *Vekemanneke* dat hield van vissen en

met rust gelaten worden, met de Kruibeekse polder als prairie. Liggen daar de kiemen voor zijn later zo hartstochtelijk beleden cowboyschap, het zo consequent cultiveren van een outlawpersonage dat hij ermee lijkt samen te vallen? Vekeman was er lang de auteur niet naar om autobiografische interpretaties van zijn werk aan te moedigen, maar de veertig voorbij lijkt hij plots van idee veranderd.

Wat je van *Johnny Paycheck* vooral bijblijft, is het onverholven schrijfplezier. In nauwelijks zes weken tijd schreef Vekeman het boek bij elkaar, en je merkt werkelijk aan alles dat hij zich geamuseerd heeft bij het werk. Het maakt de manier waarop hij “zichzelf” opvoert in *Hotel Rozenstok* nog een tikkeltje ironischer. Gensters van stilistisch vuurwerk vliegen de lezer om de oren. En ach, als je al eens verdwaalt in zo’n zin die roetsjt als een rollercoaster, dan herlees je hem met plezier.

Nauwelijks was *Johnny Paycheck* uit of daar verscheen al de novelle *Gezellig is anders*. Evolueerde Vekeman in *Marie* (2013) en *Hotel Rozenstok* in de richting van een Vlaamse variant van de *Southern Gothic*, dan vertoont *Gezellig is anders* qua setting, toon en thematiek overeenkomsten met Vekemans vroegere werken als *Lege jurken* (2008) of een kort verhaal als ‘Werner, Esmée en de hitte’, dat is opgenomen in de bundel *Wees maar niet bang* (2002). De setting is weer een min of meer klassiek Vlaams middenklassemilieu, de hoofdpersoon is opnieuw een figuur die aan overleven een hele klus heeft. Vekeman schreef de novelle in opdracht van Te Gek?!, een organisatie die zich via literaire en culturele activiteiten inzet voor sensibilisering over psychiatrie. De waanzin van het hoofdpersoonage is dan ook het thema van deze oefening op de korte baan, met een stevige bijrol voor het noodlot.

De uitgangspositie van hoofdpersoonage Ralph heeft wel wat gemeen met die van de (ex-)schrijver uit *Hotel Rozenstok*. Ralphs wereld stort in wanneer hij zijn job als cameraman bij een lokale televisiezender verliest. Relationeel gaat het hem ook alles behalve voor de wind. De gekte slaat in zijn leven toe

wanneer hij zich uit de daaropvolgende apathie probeert te onttrekken door propagandist van de gezelligheid te worden. De lezer stuit in deze novelle op studentikoze wijsheden genre: “Gek worden als mens is een onmogelijkheid: iedereen is het al.” Echt volwassen schijnen Vekemans protagonisten nooit te worden. En zeker niet wanneer ze de spilfiguur worden in een deurenkomedieachtige plot vol ontrouw en misverstanden zoals in *Een borrel met Barry*. En ook hier speelt Vekeman verstoppertje met zijn eigen personage:

De interviewer wees erop dat zowel de jongste roman van de eikel als zijn nieuwste, gloednieuwe novelle begon met een als ik-figuur opgevoerd hoofdpersoonage wiens misantropische sentimenten, die hij van nature bezat en waaronder hij zwaar gebukt ging, door de uitoefening van zijn beroep gaandeweg nog toenamen. Waarna hij in het ene geval, de roman, met zijn job kapt, dan wel, in het andere, in de novelle, door ontslag getroffen wordt. Was deze gelijklopendheid bedoeld? Natuurlijk, poneerde de eikel, was die parallelle de bedoeling. Anders had hij de novelle toch anders laten beginnen?

Wanneer Vekeman zichzelf als personage opvoert, is het duidelijk niet om zichzelf op te hemelen.

Dit is geen slaapkamer meer nu is dan weer een bundeling van Vekemans poëzie, de opvolger van *Señorita's* (2009). Meer dan één tekst uit deze bundel draagt een westernstempel, met bijrollen voor countrysterren als Willie Nelson en titels als ‘Good old country song’. Opnieuw gaat het om poëzie vol klank-, ritme- en rijmffecten die allicht nog het best tot zijn recht komt wanneer Vekeman, in zijn volle ornaat van *rhinestone cowboy* der Vlaamse letteren, haar voordraagt, “in het echt”, vermomd als zichzelf.

Maar om die quote van Giphart er nog even bij te nemen: maakt Vekeman zich hier werkelijk schuldig aan het soort “het-boek-gaat-overduidelijk-over-mij-maar-durf-dat-alstublicht-niet-luidop-te-

Vekeman heeft Johnny Paycheck alleen gebruikt als aanknopingspunt om een boek over álles te schrijven.

Christophe Vekeman, © Behoud de Begeerte

suggereren"-schriftuur dat Giphart aan 't Hart verwijt? Het staat vast dat Vekeman in zijn recentste werken veel dichter bij huis durft te komen dan vroeger. Dat wil niet zeggen dat we het recente werk mogen afrekenen op zijn autobiografische waarheidsgehalte. Wat Vekeman daarin dan wel gedaan heeft? In zijn recentste vier publicaties legt hij aan de lezer een goudeerlijke verkenning van zichzelf – als schrijver – voor. Veel minder dan vroeger speelt hij verstopperij met de thematieken, twijfels en gevoeligheden die zijn schrijverschap aandrijven. De modieuze ironie van de vroege *noughties*, die zo sterk de toon zette in het vroege werk, ruimt baan voor openhartigheid en melancholie – *three chords and the truth*.

Hopen maar dat hij het nooit werkelijk meent met dat stoppen.

MICHIEL LEEN

CHRISTOPHE VEKEMAN, *Johnny Paycheck*, De Arbeiderspers, Amsterdam, 2016, 221 p.; *Hotel Rozenstok*, 2015, 206 p.; *Dit is geen slaapkamer meer nu*, 2016, 60 p.; *Gezellig is anders*, Manteau, Antwerpen, 2016, 118 p.

NOTEN

1. MICHIEL LEEN, 'Niemand kan het. Bij het eigenzinnige oeuvre van Christophe Vekeman', *Ons Erfdeel*, jg. 57 (2014), nr. 1, pp. 82-89.
2. Vekemans verdienstelijke reportagewerk werd gebundeld in *Leven is werk* (De Arbeiderspers, 2009).